

Dinde fûruat ne demektir?

Refik Bey: “Geçen gün bir arkadaşım namazın ve orucun fûruat olduğunu söyledi... Sebebini de başörtüsünün fûruat olması konusunda yapılan bir açıklama ile izah etti; şöyle; başörtüsü imanın esaslarından olmadığı için (Allah’a, peygamberlerine, kitaplarına, meleklerine, kaza\kader ve ahiret gününe inanmak) fûruattır diyor... İman ve amel sahası bu şekilde bir ayrıma tabi tutulabilir mi?”

ESASATA FÛRUAT DENMEZ!

İman esaslarına zaruriyat, iman esası olmayan amelî meselelere fûruat denir tarzında bir taksim Usul-u Dinde yoktur. Böyle bir taksim aynı zamanda tehlikelidir. Çünkü böyle bir taksimden iman esasları da zarar görür.

Fûruat, sözlükte dallar, budaklar, şubeler, önemi ikinci derece olan hususlar demektir.

Fıkıh Usûlünde ise fûruat teknik bir terimdir. Hakkında kesin hüküm bulunmayıp içtihada konu olan dinî meselelere fûruat denmiştir.

İslâm dininin nass ile, yani âyet ve hadis ile sabit olan meselelerine “zaruriyat” veya “esasat”; içtihada bıraktığı meselelerine fûruat denmiştir.

Meselâ namaz kılmak dinin esasatındandır, namaz için abdest almak dinin zaruri emridir. Ramazan ayında oruç tutmak esasattandır. Zengin olanların zekât vermeleri ve hacca gitmeleri dinin esasatındandır. Öyle ki Peygamber Efendimiz (asm) İslâm’ın bu emirler üzerine bina edildiğini söylemiştir. Kadınların başörtüsü takmaları dinin esasatındandır. Çünkü âyet ve hadisler başörtüsünü kesin hükümle sabitlemiştir. Bu konu içtihada bırakılmamıştır.

Zaruriyat olan veya esasat olan meselelerde içtihat yapılmıyor. Meselâ namazın farz

olup olmadığı veya farz ise üç vakit mi, beş vakit mi olduğu, Ramazan orucunun farz olup olmadığı gibi konularda içtihat yapılmaz. Çünkü bu konular esasattan olduğundan bu konularda “farz” hükmü kesindir.

Meselâ abdestte başı mesh etmek farz olmakla beraber, başın ne kadarının mesh edileceği meselesi fûruattandır. Namazda kıyam farz olmakla beraber, kıyamda ellerin nasıl bağlanacağı meselesi fûruattandır. Yani içtihadî bir meseledir. Bu sebeple Hanefîler göbeğin üstünde el bağlarlarken, Şafiiler sol göğse yakın yerde bağlarlar, Malikiler ellerini bırakırlar, bağlamazlar.

Kur’ân ile sabit olmuş bir meseleye fûruat denmez.

ZAMANIN DEĞİŞMESİYLE FÛRUAT DEĞİŞİR, AMA ESASAT DEĞİŞMEZ

Bediüzzaman Hazretleri mezheplerin ihtilâf noktalarını şöyle açıklıyor:

“Mezâhibin ihtilâfı ise, Sahib-i Şeriatin gösterdiği nazarî düsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. “Zaruriyât-ı diniye” denilen ve kabil-i tevil olmayan ve “muhkemat” denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihad olamaz. Onları tebdil eden, başını dinden çıkarıyor.”¹

Bediüzzaman Hazretleri zamanların tebeddülüyle fûruatın tebeddül edeceğini beyan ederek şu misali veriyor: Meselâ her mevsimde tedavi veya giyinmek gibi hususlar farklılaşır. Tedavi olmak ve giyinmek temel esas olmakla beraber, mesela kışın kalın giysileri yazın değişir. Kışta güzel tesir eden bir ilâç yazın sıcakta belki zarar verir, kullanılmaz.

Dinin fûruatı da mezhepler arasında içtihadta konu yapılmış olduğundan farklılıklar göstermiştir.² Fakat dinin esasatında mezhepler arasında farklılık yoktur. Meselâ başörtüsünü fûruat sayıp gevşeten hiçbir mezhep yoktur. Dört mezhepte de başörtüsü farzdır.

Dipnotlar:

1- Mektubat, s. 421.

2- İşaratü'l-İcaz, s. 32.